

Κυριάκος Μάτσης (1926 - 1958)

Φέτος συμπληρώνονται 50 χρόνια από το ηρωικό θάνατο του Κυριάκου Μάτση, του ήρωα με την ξεχωριστή και χαρισματική προσωπικότητα που έγραψε μια από τις ηρωικότερες και λαμπρότερες σελίδες του Εθνικοαπελευθερωτικού Αγώνα της ΕΟΚΑ του 1955-1959.

Ο Κυριάκος Μάτσης γεννήθηκε στις 23 Ιανουαρίου του 1926 σ' ένα ορεινό χωριό της Πιτσιλιάς, το Παλαιχώρι. Οι γονείς του, Χριστοφής (1891-1991) και Κυριακού (1900 -1985), ήταν γεωργοί.

Αφού αποφοίτησε από το Δημοτικό σχολείο της γενέτειρας του μετέβηκε στην Αμμόχωστο όπου ενεγράφηκε το 1939 στο Ελληνικό Γυμνάσιο της πόλης του Ευαγόρα. Από το Γυμνάσιο Αμμοχώστου αποφοίτησε τον Ιούνιο του 1945. Κατά την καθιερωμένη τελετή για τη λήξη του σχολικού έτους ο Μάτσης επιλέγηκε από τους συμμαθητές του και απήντησε εις στην προσφώνηση του Γυμνασιάρχη.

Μετά την αποφοίτησή του ο Μάτσης εργάστηκε για ένα χρόνο ως υπάλληλος στο τμήμα Ευλείας και Υλικών Οικοδομής της εταιρίας Π. Ιωάννου και Σία.

Ο Μάτσης ήδη από τα μαθητικά του χρόνια αναμείχθηκε στην εθνική και κοινωνική ζωή της πόλης της Αμμοχώστου. Ήταν μέλος της ομάδας της Ελληνικής Σοσιαλιστικής Πρωτοπορείας, μιας πολιτικής κίνησης που ίδρυσε ο δήμαρχος Πάφου Χριστόδουλος Γαλατόπουλος (1902-1953) και που είχε στόχο της την προώθηση του αιτήματος της ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα. Σ' επιστολή του τον Ιούλιο του 1944 προς την εφημερίδα «Νέα Πολιτική Επιθεώρησις» του Χρ. Γαλατόπουλου, ο Μάτσης τόνιζε μεταξύ άλλων και τα εξής:

«Ο Ακελικός χαμαιλέων πρέπει να καταλάβει πως ο Παρθενώνας μας συγκινεί περισσότερο απ' το σφυροδρέπανο. Αυτοί που με τες Σλαβικές και ουτοπικές ιδέες δηλητηρίασαν αρκετούς γνήσιους Έλληνες Κύπριους εργάτες, πρέπει να καταλάβουν πως μπροστά στην πραγματική φιλεργατική δράση καταρρέουν οι κούφιες διδασκαλίες τους».

Μετά από την αποφοίτησή του από το Γυμνάσιο Αμμοχώστου διατέλεσε Γραμματέας των Διοικητικών Συμβουλίων του Σ.Α.Ε.Γ.Β. (Σύλλογος Αποφοίτων Ελληνικού Γυμνασίου Βαρωσίων) και της Ε.Χ.Α.Ν. (Ελληνική Χριστιανική Αδελφότητα Νέων Αμμοχώστου).

Το 1946 ο Μάτσης με υποτροφία της Κυπριακής Αγροτικής Εταιρείας μετέβηκε στη Θεσσαλονίκη και ενεγράφηκε στη Γεωπονοδασολογική Σχολή (Τμήμα Γεωπονίας) του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου.

Κατευθυνόμενος προς τη Θεσσαλονίκη τον Οκτώβριο του 1946 φθάνει στην Αθήνα. Η Αθήνα, το εθνικό κέντρο των αλύτρωτων Ελλήνων της Κύπρου, συγκινεί βαθύτατα την εθνικά ευαίσθητη ψυχή του Κυριάκου. Στις 20 Οκτωβρίου 1946, μετά από την επίσκεψή του στον Ιερό Βράχο σημειώνει στο ημερολόγιό του:

«Σκόβω ταπεινά και σας προσκυνώ, ω άγιοι τόποι ω μεγάλοι νεκροί».

Η άφιξή του στην πρωτεύουσα της Μακεδονίας συμπίπτει με τον εορτασμό του ιστορικού ΟΧΙ του Ελληνισμού κατά του φασισμού. Σημειώνει στο ημερολόγιό του τις τόσο τραγικές αλλά και επίκαιρες διαπιστώσεις του:

«Πριν δύο μέρες γιορτάσαμε την 28η Οκτωβρίου. Τρίζανε τα ξύλινα πόδια των αναπήρων του πολέμου. Και το τρίξιμο τους έφερνε στην ψυχή ένα αίσθημα απελπισίας, γιατί οι θυσίες μας θυσιάστηκαν στο βωμό του αγίου συμφέροντος των Μεγάλων Δυνάμεων. Εφ' όσον η ηρωική αυτή χώρα πληρώνεται με το κάλπικο νόμισμα των ωραίων λόγων και των επιβλητικών εκφράσεων, ενώ τα αληθή της συμφέροντα παραβλάπτονται ουσιωδώς δεν μπορεί κανείς να ισχυρισθεί ότι επικρατεί εις τον κόσμο δικαιοσύνη».

«Στη φοιτητική συγκέντρωση δεν παρέλειψα, σημειώνει πιο κάτω ο Μάτσης, να τονίσω τον πόνο της Κύπρου. Σ' ένα παραλήρημα ακράτητου ενθουσιασμού η ελεύθερη νεολαία της Πατρίδας μας άφησε την καρδιά της να σκιρτήσει από πόνο για τ' αδέρφια της Κύπρου και

έντονα διακηρύξαμε ότι ο πολιτισμός ενός λαού ιστορικού πρέπει να σεβασθεί αποδιδόμενη εις αυτόν της ελευθερίας του».

Ήταν η πρώτη ευκαιρία που είχε δοθεί στο Μάτση να μιλήσει για την ανάγκη να απελευθερωθεί η Κύπρος και να αξιώσει την ενεργότερη συμπαράσταση των αδελφών της ελεύθερης πατρίδας στον Κυπριακό Ελληνισμό.

Ο Μάτσης, εκτός από την αγάπη του για την Ελλάδα και την Κύπρο, είχε πάντα στην καρδιά και στο μυαλό του τους γονείς του. Τα Χριστούγεννα του 1946 μακριά από τους προσφιλείς γονείς του γράφει στο ημερολόγιο του:

«Μακριά από την μικράν μας πατρίδα, στα φιλόξενα μέρη της Μακεδονικής πρωτεύουσας, θα διέλθωμεν τα εφετινάς εορτάς. Βεβαίως θα ακούσωμεν από στόματα ελληνικά το «Χρόνια Πολλά» και θα ασπασθώμεν χείρας αδελφών...Ω μάνα μου γλυκιά. Πόσο θάθελα να πέσω στην αγκαλιά σου, όπως τότε πύμουνα ένα μικρό αθώο παιδάκι και να χύσω όλα τα δάκρυα που πνίγουν την καρδιά μου. Πόσο θάθελα να σου πω τον πόνο που μου ξεσχίζει την καρδιά. Μάνα μου γλυκιά, παρηγορήσου με την πεποίθηση πως είμαι πάντα χαρούμενος και πάντα ευτυχισμένος. Μ' αυτή την ψεύτικη πλάνη σου θα χαιρέται και η δική μου ψυχή». Οι γραμμές αυτές εκφράζουν όλη την ευαισθησία που έκρυβε στην ψυχή του ο ρωμαλέος αγωνιστής της κυπριακής ελευθερίας.

Τα χρόνια των σπουδών του Μάτση στη Θεσσαλονίκη είναι χρόνια δύσκολα για την Ελλάδα. Είναι τα σκληρά χρόνια του Εμφυλίου Πολέμου, κατά τον οποίο απειλήθηκε άμεσα η ακεραιότητα του Ελληνικού κράτους.

Ο Μάτσης έδωσε το παρόν του σε κάθε κάλεσμα του Πανεπιστημίου και της φοιτητικής οργάνωσης Μ.Ε.Ε.Φ. (Μορφωτική Ένωσις Εθνικοφρόνων Φοιτητών) και εξορμούσε στη μακεδονική ύπαιθρο και τα ακριτικά φυλάκια. Οι εξορμήσεις (ο Μάτσης έλαβε μέρος σε πάνω από τριάντα τέτοιες εξορμήσεις) αυτές οργανώνονταν από το Α2 Γραφείο του Γ' Σώματος Στρατού και είχαν σκοπό την ηθική υποστήριξη των στρατιωτών και του λαού της δοκιμαζόμενης βορειοελλαδικής υπαίθρου.

Πραγματικός ιδεολόγος και οραματιστής αλλά ταυτόχρονα και άνθρωπος που σεβόταν και τιμούσε και εκείνους που είχαν αντίθετες ιδεολογικές πεποιθήσεις απ' αυτόν. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι ο Κυριάκος δεν δίστασε να παρουσιαστεί στο Έκτακτο Στρατοδικείο Θεσσαλονίκης, μέσα στη δίνη του εμφυλίου σπαραγμού, και να υπερασπιστεί τον Γιάννη Δρουσιώτη, ένα συμπατριώτη του κομμουνιστή. Γράφει στο ημερολόγιο του στις 24 Ιουνίου 1948:

«Έμαθα πάντα στη ζωή ν' αγαπώ και να εκτιμώ τους ιδεολόγους αγωνιστές που ξέρουν ν' αγωνιστούν για ένα ιδανικό, αδιάφορο ποιο είναι αυτό, αρκεί να το πιστεύουν. Και ο Γιάννης Δρουσιώτης το πίστευε».

Ο Κυριάκος Μάτσης στη Θεσσαλονίκη δεν υπήρξε μόνο φοιτητής ήταν πάνω απ' όλα και ο κήρυκας του αγώνα για την απελευθέρωση της ιδιαίτερης του πατρίδας Κύπρου. Ο Μάτσης ήταν ο οργανωτής και η ψυχή δεκάδων εκδηλώσεων και συλλαλητηρίων για την Κύπρο. Δεινός ρήτορας, «το αηδόνι του Πανεπιστημίου» όπως τον αποκαλούσαν, είχε τη δύναμη να συναρπάξει και να ξεσηκώνει τη φοιτητική νεολαία για τον κυπριακό αγώνα.

Ο πόθος και το όραμά του ήταν ένα και μοναδικό. Γράφει στο ημερολόγιο του στις 28 Ιουνίου 1948 μετά από μια επίσκεψη του στη Βουλή των Ελλήνων:

«Πότε θα 'ρθει η ώρα που θα μπουν στην Ελληνική Βουλή και οι Κύπριοι βουλευτές. Γι' αυτή την ώρα δίνουμε την ψυχή και το σώμα μας στον αγώνα γιατί μόνον έτσι σε μια ελεύθερη γη θα μπορέσουμε να ζήσουμε όπως εμείς οι ίδιοι θέλουμε διαχειριζόμενοι τα ζητήματά μας».

Υπήρχαν, όμως, και εκείνοι που έλεγαν ότι η Ελλάδα είναι μικρή, φτωχή και κατεστραμμένη, ενώ η Αγγλία ήταν μια τεράστια αυτοκρατορία με δύναμη και πλούτο. Ο Μάτσης χωρίς δισταγμό τους απαντούσε:

«Προτιμούμε τα ράκη της Μητρός Ελλάδος παρά την πορφύραν της μητριάς».

Τα φοιτητικά χρόνια φθάνουν το 1952 στο τέλος τους. Επιστήμονας γεωπόνος πλέον σημειώνει στο ημερολόγιό του:

«Την 21η Ιουνίου εγκαταλείπομεν την γλυκιά μας Θεσσαλονίκη. Πόσα όνειρα, πόσους καημούς, πόσες ελπίδες δεν δημιουργήσαμε σ' αυτή τη γωνιά της γης. Και πόση αγάπη δεν κλείσαμε στην ψυχή μας για αυτή».

Ο Μάτσης επιστρέφει στην Κύπρο και αναλαμβάνει τη διεύθυνση του αγροκτήματος του θείου του στα Κούκλια (κοντά στην Κοντέα και τη Λύση). Πολύ σύντομα, όμως, η κυπριακή γη θα διαμηνύσει στο Μάτση ότι ένα δένδρο χρειάζεται αυτός ο τόπος και δεν είναι άλλο από το δένδρο της λευτεριάς. Την 1^η Απριλίου 1955 ο Αγώνας της Ε.Ο.Κ.Α. αρχίζει. Στο αρχικό του στάδιο ο Μάτσης ανέλαβε την οργάνωση ομάδων κρούσης στην επαρχία Αμμοχώστου και αργότερα στην περιοχή Μιτσερού. Ο Αρχηγός της Ε.Ο.Κ.Α. Γ. Γρίβας-Διγενής στη συνέχεια του ανέθεσε καθήκοντα κεντρικού συνδέσμου και ρυθμιστή μεταφοράς οπλισμού. Γι' αυτή τη δράση του ο Μάτσης επικηρύχθηκε από τους Άγγλους με το ποσό των 5000 λιρών.

Τον Ιανουάριο του 1956 ο Μάτσης συλλαμβάνεται από τους Άγγλους και αποστέλλεται στα φοβερά ανακριτήρια της Ομορφίτας. Ο Μάτσης θεωρείται από τους Άγγλους σημαντικό στέλεχος της Ε.Ο.Κ.Α. που γνώριζε που βρισκόταν ο αρχηγός της, γι' αυτό και τον επισκέπτεται στην Ομορφίτα ο ίδιος ο Στρατάρχης Χάρντινγκ και του προσφέρει το μυθικό ποσό των 500.000 λιρών αν αποκαλύψει που κρυβόταν ο Διγενής. Πλανήθηκε όμως ο Άγγλος Κυβερνήτης και ο ιδεολόγος αγωνιστής, παρά τα φρικτά βασανιστήρια που είχαν προηγηθεί, απάντησε με τη χαρακτηριστική αρχαιοελληνική αξιοπρέπεια και λεβεντιά:

«Στρατάρχα μου, ου περί χρημάτων τον αγώνα ποιούμεθα, αλλά περί αρετής».

Ο Μάτσης μέσα στα φοβερά μπουντρούμια της Ομορφίτας είχε το ψυχικό σθένος και μεγαλείο να ομολογήσει στους Άγγλους ανακριτές του:

«Ναι είμαι μέλος της ΕΟΚΑ γιατί αγωνίζομαι για την Ελευθερία της Πατρίδας μου, χρέος που έχει κάθε άνθρωπος».

Τον Μάτση πέραν από την αγωνιστικότητα τον διέκρινε και η πολιτική διορατικότητα. Πίστευε ότι ο απελευθερωτικός αγώνας έπρεπε σε κάποιο στάδιο να τερματισθεί με συνομιλίες που θα αναγνώριζαν το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης του κυπριακού λαού. Μ' αυτή τη σκέψη συνέχισε τις συνομιλίες, που είχαν αρχίσει ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος και ο Χάρντινγκ, μετά την εξορία του πρώτου. Τις συνομιλίες αυτές ο Μάτσης τις συνέχισε και όταν μεταφέρθηκε στα κρατητήρια της Κοκκινοτριμιθιάς με εκπροσώπους του Άγγλου Κυβερνήτη. Κατά τη διάρκεια των συνομιλιών, για τις οποίες ο Μάτσης ενημέρωνε δια της μυστικής οδού ανελλιπώς τον Διγενή, είχε κατορθώσει να βελτιώσει διάφορα σημεία των διαπραγματεύσεων Μακαρίου-Χάρντινγκ. Η προσπάθεια, όμως, αυτή του Κυριάκου δεν τελεσφόρησε για λόγους ανεξαρτητως της θελήσεως του Μάτση.

Ο Μάτσης δραπέτευσε, το Σεπτέμβριο του 1956, από τα Κρατητήρια της Κοκκινοτριμιθιάς και ο Διγενής τον διόρισε τομεάρχη της επαρχίας Κερύνειας. Επιστέγασμα του αγώνα του ήταν ο ηρωικός του θάνατος στις 19 Νοεμβρίου 1958 στο Δίκωμο. Η τελευταία αυτή πράξη του Κυριάκου ήταν, ίσως, η φυσική κατάληξη της όλης πορείας του. Διαβάζοντας κάποιος το ημερολόγιο του Κυριάκου έχει την αίσθηση ότι ο ήρωας είχε ήδη από τα φοιτητικά του χρόνια προδιαγράψει το ηρωικό του τέλος. Γράφει στο ημερολόγιο του στις 7 Μαρτίου 1948 με την ευκαιρία της ενσωμάτωσης των Δωδεκανήσων:

«Ο σεβαστός μας Πρύτανης παίρνει την σημαία από τους παλαιούς πολεμιστάς και την παραδίδει στη ΝΕΑ ΓΕΝΙΑ. «Θα την κρατήσουμε ψηλά και θα την περιφέρωμεν πάντοτε νικηφόρον. Υπό τας πτυχάς της θα τραβούμε πάντα στο θάνατο για την ΕΛΛΑΔΑ» τον διαβεβαίωσα εκ μέρους των φοιτητών». Στις 18 Φεβρουαρίου 1949 σημείωνε σ' άλλο σημείο του ημερολογίου του:

«Όποιος θέλει να πεθάνει δεν πεθαίνει. Κι αν πεθάνει περνάει στην αθανασία».

Έντεκα μήνες πριν από το ηρωικό του τέλος σ' επιστολή του προς τους γονείς του φανέρωνε το πως θα αντιμετώπιζε το τελευταίο προσκλητήριο της πατρίδας:

«Πιστεύομεν ότι κάθε θυσία μας δεν πηγαίνει άδικα και εσείς πρέπει να είστε περήφανοι για μας. Αν ο καλός Θεός μας επιφυλάσσει την λαμπράν τύχην να δώσωμεν την ζωήν μας για την πατρίδα τότε η χαρά Σας πρέπει να είναι απέραντη. Δεν ξέρω αν μπορεί να ονειρευτεί ένας άνθρωπος καλύτερη τύχη από αυτή. Και δεν μπορώ να σκεφθώ γονείς που να είναι πιο περήφανοι παρά για τα παιδιά τους που έπεσαν για την πατρίδα»!

Στις 19 Νοεμβρίου 1958 ο Σταυραετός του Πενταδάκτυλου έπεσε για την πατρίδα κάνοντας περήφανους όχι μόνο τους γονείς του αλλά ένα ολόκληρο ΕΘΝΟΣ.

Ο Κυριάκος Μάτσης ήταν ο τελευταίος ηρωομάρτυρας της κυπριακής ελευθερίας που ενταφιάστηκε στα Φυλακισμένα Μνήματα, δίπλα από τους άλλους δώδεκα ημίθεους του κυπριακού πάνθεου.

Το ερώτημα για εκείνους που βίωσαν την αγωνιστική πορεία και τα κείμενα του Μάτση παραμένει: Μήπως η Κύπρος έχασε πολύ περισσότερα με την απώλεια του Μάτση στις 19 Νοεμβρίου 1958 από το γεγονός ότι προσέθεσε ακόμη ένα παλικάρι στο πάνθεο των αθανάτων της; Η απάντηση είναι δύσκολη. Η ιστορία δεν μπορεί να γραφεί με υποθετικά αν. Ας μας επιτραπεί, όμως, η εκτίμηση ότι ο Κυριάκος Μάτσης θα μπορούσε με την αγωνιστικότητά του, τον πολιτικό ρεαλισμό του, τον εθνικό οραματισμό του, και την πολιτική διορατικότητά του να προσφέρει στην Κύπρο πολύ περισσότερα από αυτά που πρόσφερε με την ηρωική του θυσία στο Δίκωμο.

Σήμερα, που ο Πενταδάκτυλος και το Δίκωμο, ο τόπος του θυσιαστηρίου του Κυριάκου, είναι τουρκοπατημένα, το πνεύμα του αγώνα και της θυσίας που κυριαρχούσε στην επική γενιά του 1955-1959, είναι ιδιαίτερα επίκαιρα και αναγκαία. Ας μη λησμονούμε τα λόγια του Κυριάκου γραμμένα στις 4 Ιουνίου 1950:

«Θα έρθει κάποτε η ώρα της δράσεως. Τίποτε δεν κερδίζεται χωρίς θυσίες και η ελευθερία χωρίς αίμα».

Από την δικαιοσύνη

Δείξτε να σταματήσει - Ε.Ε.

Γενάρη Απρίλ γονείς, ΔΗΕ